

MỘT SỐ BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ SỬ DỤNG XEMINA TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM ĐÀ NẴNG

• TS. NGUYỄN VĂN HOAN

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Đà Nẵng

Xemina là hình thức tổ chức dạy học đặc trưng ở trường đại học. Nó được sử dụng ngày càng rộng rãi trong dạy học các môn khoa học xã hội. Để đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức dạy học ở đại học, nâng cao hiệu quả sử dụng xemina, trên cơ sở nghiên cứu lí luận và thực tiễn sử dụng xemina trong dạy học môn giáo dục học, chúng tôi đề xuất một số biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng hình thức dạy học này ở trường đại học sư phạm.

Với tư cách là môn học nghiệp vụ của trường sư phạm, bộ môn Giáo dục học góp phần quan trọng vào việc bồi dưỡng những phẩm chất, kiến thức và kĩ năng nghề nghiệp cho sinh viên. Để nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục trung học phổ thông, đòi hỏi phải nâng cao chất lượng dạy học bộ môn này. Muốn vậy, một mặt phải đặt môn giáo dục học vào đúng vị trí của nó; mặt khác phải không ngừng hoàn thiện môn học cả về nội dung khoa học và cách thức dạy học trong nhà trường sư phạm.

Theo các nhà lí luận dạy học, bản chất của quá trình dạy học ở đại học là quá trình nhận thức có tính chất nghiên cứu của sinh viên dưới sự tổ chức, điều khiển của giảng viên. Vì vậy, nội dung, phương pháp, hình thức dạy học phải phù hợp, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động học tập có tính nghiên cứu của sinh viên, khắc phục hiện tượng truyền thụ tri thức dưới dạng cho sẵn theo kiểu thầy giảng - sinh viên ghi nhớ. Xemina là một trong những hình thức dạy học góp phần thực hiện tốt yếu cầu trên.

1. Xemina trong dạy học ở đại học

Xemina là một hình thức tổ chức dạy học có mầm mống trong các trường học thời cổ đại ở Hy Lạp, La Mã. Từ đầu thế kỷ XIX, xemina được vận dụng vào dạy học ở đại học. Ngày nay, xemina đã trở thành một trong những hình thức tổ chức dạy học cơ bản trong các trường đại học.

Về bản chất, xemina là hình thức thảo luận khoa học trong dạy học, có những đặc trưng về mục đích, nội dung, phương thức thực hiện, số lượng sinh viên, thời gian, địa điểm. Trong đó, những dấu hiệu về mục đích, nội dung, phương thức thực hiện là quan trọng nhất. Theo tác giả Nguyễn Như An, xemina có ba đặc trưng cơ bản

là phải có một chủ đề khoa học nhất định, có sự chuẩn bị chu đáo của giảng viên và sinh viên, có giảng viên hướng dẫn.

Với tư cách là một hình thức tổ chức dạy học cơ bản ở đại học, xemina có những tác dụng về nhiều mặt đối với giảng viên và sinh viên.

Đối với sinh viên, trước hết, xemina giúp cho sinh viên chủ động trong nghiên cứu và tiếp thu kiến thức môn học. Thông qua quá trình chuẩn bị, lại được cọ xát trong thảo luận, sinh viên sẽ lĩnh hội được nhiều kiến thức bổ ích về môn học, thể hiện phương pháp tư duy khoa học và tập làm quen với cách thuyết trình một vấn đề khoa học. Thứ hai, xemina có tác dụng giáo dục rất mạnh mẽ đối với sinh viên. Nó góp phần hình thành niềm tin, tích cực nhận thức và hoạt động, xây dựng nhân cách người giáo viên tương lai. Thứ ba, xemina còn có tác dụng kiểm tra, đánh giá trình độ hiểu biết, phương pháp học tập và nghiên cứu của sinh viên, bảo đảm tốt các mối liên hệ ngược bên trong của quá trình dạy học.

Đối với giảng viên, tổ chức xemina giúp giảng viên nắm chắc và phát hiện năng lực học tập của sinh viên đối với môn học; tạo điều kiện để giảng viên đổi mới cách dạy, giúp sinh viên đổi mới cách học, làm quen với phương pháp nghiên cứu. Tổ chức xemina còn góp phần nâng cao trách nhiệm của giảng viên trong quá trình dạy học.

Có nhiều cách phân loại xemina trong dạy học dựa trên các căn cứ khác nhau. Theo mức độ, có xemina đơn giản, xemina gắn với giáo trình, xemina chuyên đề. Theo tính chất, có xemina thông báo - tái hiện, xemina nêu vấn đề, xemina nghiên cứu. Theo cách tổ chức, có xemina thảo luận tự do, xemina báo cáo và thảo luận báo cáo, xemina hỗn hợp. Theo số lượng sinh viên và địa điểm, có xemina ở tổ và liên tổ, xemina ở lớp, xemina ở khối lớp.

Việc tổ chức xemina thường bao gồm các bước: a) Chuẩn bị xemina, giảng viên xác định chủ đề thảo luận; giới thiệu chủ đề cho sinh viên chuẩn bị; ấn định ngày giờ thảo luận và hạn định về thời gian chuẩn bị; phân công người phát biểu chính. b) Tổ chức xemina: giảng viên điều hành chung theo tinh thần phát huy tính độc lập, chủ động, sáng tạo của người học. Sinh viên trao đổi

trong không khí học thuật, thoải mái, tự tin. c) Kết thúc xemina, giảng viên chốt lại những vấn đề chính, tổng kết đánh giá quá trình xemina. Sinh viên điều chỉnh lại nhận thức của mình và rút ra kiến thức cần thiết.

Mặc dù có tác dụng to lớn như đã phân tích trên, nhưng trong thực tế dạy học môn giáo dục học ở trường đại học sư phạm Đà Nẵng chúng tôi nhận thấy, đa số giảng viên còn ít sử dụng hình thức dạy học này. Một số giảng viên có quan tâm sử dụng xemina trong dạy học nhưng chưa mang tính hệ thống.

2. Một số biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng xemina trong dạy học bộ môn giáo dục học

2.1. Một số quan điểm chung khi xây dựng và thực hiện các biện pháp

Khi xây dựng và thực hiện các biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng xemina trong dạy học giáo dục học cho sinh viên, chúng tôi chú ý đến một số quan điểm chung sau đây:

Thứ nhất, các biện pháp tổ chức xemina phải góp phần nâng cao chất lượng học tập của sinh viên trong hình thức dạy học này và qua đó góp phần nâng cao chất lượng học tập môn giáo dục học.

Thứ hai, đảm bảo tính hệ thống. Các biện pháp phải tác động vào các nhân tố của quá trình dạy học như giảng viên, sinh viên, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức... nhằm tạo ra tác động tổng hợp, đồng bộ.

Thứ ba, phát huy tính tích cực của sinh viên dưới sự định hướng, tổ chức, điều khiển của giảng viên trên cơ sở tăng cường hoạt động cá nhân kết hợp với hoạt động hợp tác.

Thứ tư, các biện pháp phải thiết thực, cụ thể để giảng viên và sinh viên có thể thực hiện.

2.2. Một số biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng xemina giáo dục học

2.2.1. Nâng cao trình độ lí luận chung về xemina và những kinh nghiệm tổ chức xemina cho giảng viên.

Biện pháp này nhằm nâng cao ý thức trách nhiệm cho giảng viên trong việc sử dụng rộng rãi xemina trong dạy học; giúp giảng viên có hiểu biết sâu hơn về mục tiêu, nội dung, phương pháp tiến hành xemina.

Để đạt mục tiêu trên, có thể tổ chức cho giảng viên tham gia các hoạt động:

- Sinh hoạt chuyên đề trong tổ bộ môn về hình thức xemina trong dạy học nhằm yêu cầu giảng viên phải tìm hiểu sâu hơn về vấn đề này: sưu tầm, đọc các tài liệu lí luận, các bài báo, các công trình nghiên cứu về sử dụng xemina của các tác giả trong và ngoài nước.

- Nghiên cứu các văn bản, hướng dẫn, chỉ đạo của ngành về đổi mới phương pháp dạy học ở trường sư phạm.

- Tham gia các đợt tập huấn của ngành về

đổi mới phương pháp dạy học ở trường sư phạm.

- Tham quan học tập các khoa trong Đại học Đà Nẵng, các trường bạn trong khu vực nhằm trao đổi kinh nghiệm cùng nhau tìm biện pháp nâng cao hiệu quả sử dụng xemina trong giai đoạn hiện nay.

- Tổ chức cho giảng viên dự các buổi xemina cho sinh viên của giảng viên có kinh nghiệm, sau đó thảo luận, rút kinh nghiệm về cách tổ chức xemina cho sinh viên.

2.2.2. Bồi dưỡng kĩ năng tiến hành xemina cho sinh viên

Kĩ năng tiến hành xemina vừa là điều kiện để tổ chức xemina có hiệu quả vừa là mục đích, kết quả của xemina trong dạy học. Các kĩ năng tiến hành xemina cần bồi dưỡng cho sinh viên gồm:

- Kĩ năng chuẩn bị xemina: kĩ năng xây dựng kế hoạch nghiên cứu vấn đề xemina, kĩ năng đọc tài liệu, kĩ năng ghi chép những điều đã đọc, kĩ năng làm đề cương xemina.

- Kĩ năng tiến hành xemina: kĩ năng báo cáo; kĩ năng chú ý nghe; kĩ năng tranh luận; kĩ năng ghi chép chính xác các ý kiến của thầy, của bạn; kĩ năng phân tích, tổng hợp các ý kiến khác nhau để đi đến kết luận; kĩ năng biết dựa vào ý kiến của thầy tự kiểm tra, đánh giá, tự điều chỉnh hiểu biết ban đầu của mình;

Kĩ năng tiến hành xemina của sinh viên có thể được rèn luyện thông qua các con đường:

- Tự nghiên cứu các tài liệu để nắm vững những tri thức lí luận về kĩ năng tiến hành xemina. Các giảng viên giới thiệu tài liệu viết về ý nghĩa, nội dung của các kĩ năng tiến hành xemina, hướng dẫn sinh viên tự sưu tầm và nghiên cứu các tài liệu nói về rèn luyện kĩ năng học tập nói chung, về cách tiến hành xemina nói riêng, rút ra những tri thức cần thiết về cách tiến hành xemina.

- Hướng dẫn sinh viên nắm được cách tiến hành xemina bằng con đường trải nghiệm. Học tập bằng trải nghiệm đòi hỏi giảng viên phải tổ chức cho sinh viên tham gia các hoạt động sau đó tổ chức cho họ trao đổi, thảo luận, phân tích hoạt động vừa thực hiện để rút ra những kiến thức cần thiết.

Theo cách dạy học này, để giúp sinh viên nắm được cách tiến hành xemina, giảng viên tổ chức cho sinh viên thực hiện xemina, sau đó tổ chức cho họ phân tích buổi xemina vừa thực hiện, trao đổi kinh nghiệm về những gì đã xảy ra từ đó rút ra những tri thức cần thiết về các bước tiến hành xemina, cách chuẩn bị xemina, cách trình bày ý kiến, tranh luận đi đến thống nhất ý kiến; cách đánh giá quá trình và kết quả xemina.

- Tổ chức luyện tập kĩ năng tiến hành xemina cho sinh viên trong quá trình học qua việc tổ chức cho sinh viên tham gia nhiều hình thức xemina khác nhau như xemina đơn giản, xemina gắn với

giáo trình, xemina chuyên đề; xemina thảo luận tự do, xemina báo cáo và thảo luận báo cáo, xemina hỗn hợp; xemina ở tổ và liên tổ, xemina ở lớp, xemina ở khối lớp.

Giảng viên cũng cần tổ chức phối hợp các dạng hoạt động học tập của sinh viên trong quá trình xemina như hoạt động cá nhân, hoạt động nhóm, hoạt động toàn lớp...

2.2.3 Xây dựng hệ thống đề tài xemina phù hợp với mục đích, nhiệm vụ, nội dung dạy học bộ môn.

Xây dựng hệ thống đề tài xemina sẽ giúp cho giảng viên có thể hình dung một cách tổng thể về những vấn đề cần xemina, trình tự tiến hành các chủ đề, những tài liệu cần thiết phục vụ cho tổ chức xemina. Nếu hệ thống đề tài xemina được cung cấp cho sinh viên ngay từ đầu học phần sẽ giúp họ nắm được yêu cầu học tập, có kế hoạch chủ động trong việc chuẩn bị như: tập trung khi nghe giảng, sưu tầm tài liệu, xây dựng kế hoạch nghiên cứu các tài liệu đó, giúp nâng cao chất lượng chuẩn bị xemina cho sinh viên. Muốn vậy, cần cứ vào mục đích, nhiệm vụ, nội dung môn học giảng viên xây dựng hệ thống chủ đề xemina. Mỗi chủ đề cần nêu rõ tên chủ đề, yêu cầu, hình thức xemina, thời gian, tài liệu nghiên cứu, hệ thống đề tài báo cáo.

Chẳng hạn, với chủ đề "Thế nào là dạy tốt, học tốt ở trường trung học phổ thông", giảng viên cần xác định rõ các vấn đề sau:

Yêu cầu: phân tích được thế nào là dạy tốt, học tốt; cơ sở lí luận dạy học của phong trào thi đua hai tốt trong trường trung học phổ thông; nêu được bản chất của quá trình dạy học, mối quan hệ biện chứng giữa dạy và học; những con đường và biện pháp nâng cao chất lượng dạy học ở trường trung học phổ thông hiện nay.

Hình thức: xemina theo tổ

Thời gian: 120'

Tài liệu nghiên cứu:

1) V.I. Lênin, Diễn văn đọc tại Đại hội Đoàn thanh niên Kôm-xô-môn Nga lần thứ 3 ngày 2/10/1920 trong tác phẩm Mác - Anghen - Chủ nghĩa Mác, Matxcơva, 1976.

2) Hồ Chủ Tịch, Thư gửi cán bộ, giáo viên, học sinh nhân dịp khai giảng năm học 1968-1969.

3) Trường Chinh, Bài nói chuyện tại Hội nghị phát động phong trào thi đua hai tốt ngày 10/10/1961.

4) T.A. Ilina, Giáo dục học tập 2, Nxb Giáo dục, Hà Nội.

5) Tsunesaburo Makaguchi, Giáo dục vì cuộc sống sáng tạo, Đại học Tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh và Nxb Trẻ, 1994.

6) Raja Roy Singh, Nền giáo dục cho thế kỷ 21 - Những triển vọng của châu Á - Thái bình dương, Viện Khoa học Giáo dục, Hà Nội, 1994.

Hệ thống báo cáo:

+ Nhiệm vụ giáo dưỡng, phát triển, giáo dục của công tác dạy học.

+ Cấu trúc của quá trình dạy học: các yếu tố của quá trình dạy học, mối liên hệ và tác động qua lại của các yếu tố đó.

+ Động lực của quá trình dạy học.

+ Logic của quá trình dạy học

+ Động cơ và hứng thú học tập của học sinh trong hoạt động dạy học.

+ Các con đường và biện pháp tích cực hóa hoạt động nhận thức của học sinh.

2.2.4. Đổi mới phương pháp tổ chức xemina trong quá trình dạy học bộ môn

Để tích cực hóa hoạt động nhận thức của sinh viên, tránh đơn điệu nhàm chán cần đổi mới phương pháp tổ chức xemina theo hướng:

- Kết hợp xemina với các hình thức thảo luận theo nhóm nhỏ: làm việc theo cặp, làm việc theo nhóm 4 - 6 sinh viên, nhóm kim tự tháp, hoạt động trà trộn...

- Sử dụng các phương tiện dạy học hiện đại trong quá trình xemina. Để tăng cường hiệu quả của việc trình bày và tiếp thu thông tin, tiết kiệm thời gian, trong quá trình xemina sinh viên cần sử dụng các phương tiện dạy học như máy chiếu, máy tính điện tử. Người trình bày phải sử dụng các phương tiện trên để chuẩn bị và trình bày ý kiến của mình.

2.2.5. Xây dựng các điều kiện cần thiết cho việc tổ chức xemina.

Xemina là hình thức dạy học phát huy cao độ tính tích cực của sinh viên, dựa trên việc sinh viên tự tìm tòi nghiên cứu. Vì vậy, nó đòi hỏi phải có những điều kiện cần thiết. Các điều kiện cần thiết phục vụ cho dạy học theo hình thức xemina gồm:

- Có sự chuẩn bị chu đáo cho xemina của tổ bộ môn: sắp xếp để có đủ giảng viên có kinh nghiệm, có trình độ trực tiếp điều khiển xemina ở lớp cũng như ở tổ.

- Có đủ tài liệu tham khảo để giảng viên và sinh viên nghiên cứu trong quá trình chuẩn bị xemina.

+ Tổ và khoa cần tư vấn cho thư viện về các tài liệu cần trang bị để phục vụ việc dạy học bộ môn.

+ Từng bước xây dựng tủ sách nghiệp vụ của khoa phục vụ cho việc học tập, nghiên cứu của giảng viên.

- Xây dựng phòng học bộ môn với những trang bị hiện đại phục vụ dạy học. Giảng dạy theo phòng học bộ môn là một nét đặc trưng của nhà trường hiện đại. Nó phản ánh xu thế dạy học mới mà đặc điểm nổi bật là nâng cao tính tích cực hoạt động nhận thức, năng lực sáng tạo, năng lực tự học của sinh viên, hình thành ở họ những phẩm chất nhân cách của con người lao

(Xem tiếp trang 56)